

Славистика

Књига VI (2002)

Уређивачки одбор:

др Петар Буњак, Душан Квапил, др Ксенија Кончаревић,
др Богдан Косановић, др Слободан Реметић,
др Богољуб Станковић, др Мирољуб М. Стојановић,
др Александар Терзић, Богдан Терзић,
В. П. Гутков (Русија), др Бранко Тошовић (Аустрија)

Главни уредник:

БОГОЉУБ СТАНКОВИЋ

СЛАВИСТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

Београд • 2002

ПРОЈЕКАТ ЕТИМОЛОШКОГ РЕЧНИКА
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

У раду су сажето изнете најбитније чињенице о пројекту „Етимолошки речник српског језика“: 1) оснивање пројекта; 2) место пројекта међу подухватима сличне врсте код нас и у словенском свету; 3) концепција и методологија рада на пројекту; 4) подаци о сарадницима на пројекту; 5) остварени резултати; 6) планови; 7) значај пројекта.

1) Оснивање пројекта. Пројекат етимолошког речника заснован је 1983. године при Републичкој заједници науке Србије, и то по принципу тзв. макро-пројеката, чији су иницијатори и научни руководиоци чланови Академије наука, а саме пројекте непосредно остварују одговарајуће научно-истраживачке институције, у овом случају Институт за српски језик САНУ.¹ Исте године, у оквиру Института и под покровитељством САНУ (на иницијативу пок. академика Павла Ивића и Одбора за етимолошки речник САНУ), основан је Етимолошки одсек са циљем да се створи кадровска и материјална основа за израду етимолошког речника српског језика. Првобитни назив пројеката био је „Етимолошки речник српскохрватског језика“, али је одлуком Одељења за језик и књижевност САНУ од 9. јуна 1998. године промењен у „Етимолошки речник српског језика“. Напомињемо да је у тренутку заснивања нашег пројекта Београд био један од ретких словенских лингвистичких центара без етимолошке традиције, и да се етимологија ни данас не изучава ни на једној високошколској установи у земљи, ни у склопу основне наставе нити на постдипломским студијама.

2) Пројекат у контексту светских и домаћих истраживања. Етимолошки речник једног језика тежи да обухвати његов целокупан лексички фонд пружајући објашњења о пореклу речи. Већина европских језика данас има етимолошке речнике, не само обимне капиталне вишетомице, већ и сажете, популарне једнотомнике. Културно-историјске прилике условиле су да је етимологија као лингвистичка дисциплина данас најактуелнија управо у словенском свету. Традиционално развијена код Руса, Пољака и Чеха, словенска етимологија последњих деценија доживљава процват и у другим центрима где се – уз радионице етимолошких речника – развијају и самосталне школе етимолошког мишљења (Минск, Кијев, Софија, Љубљана, Брно). Једино за македонски језик још увек нема етимолошког речника. Положај српског (и хрватског језика) у том смислу могао би се окарактерисати као амбивалентан. С једне стране, *Etimologijski rječnik hrvatskoga i srpskoga jezika* Петра Скока (Загреб 1971–1974) представља значајно достигнуће словенске етимолошке лексикографије које задржава своју трајну вредност, а с друге стране он, својом застарелошћу и

¹ Тада је то био Институт за српскохрватски језик.

непотпуношћу (уважава само етимолошку литературу до половине XX века; не узима у обзир велики део сх. лексике, пре свега југоисточних српских говора) намеће потребу за темељном допуном и ревизијом.² Глухаков *Hrvatski etimološki rječnik* (Загреб 1993), као скраћена и национално угодљена верзија Скоковог речника, не пружа никакав суштински допринос.³

Етимолошки одсек Института за српски језик јесте једина институција у Србији и Југославији која се систематски и компетентно бави етимологијом. Словенци већ приводе крају етимолошки речник свог језика, док у осталим републикама бивше Југославије нема сличних етимолошких пројеката. Дакле, *Етимолошки речник српског језика* једини је институционализован пројекат такве врсте у нашој земљи (као и на ширем подручју српског језика).⁴

Исцрпан обухват, тумачење и вредновање речничког блага нашег језика у функцији језичке, културне и националне историје могући су само у оквиру дугорочног и широко заснованог пројекта какав је *Етимолошки речник српског језика*. Он није само допуна Скоковог речника (што је, према првобитној замисли, требало да буде), већ сасвим нов и темељан лексикографски подухват, који – осим обимне лексичке грађе која Скоку није била доступна – узима у обзир и масу радова објављених у последњих пола века из пера како наших, тако и страних стручњака (руских, пољских, немачких, француских и др.), који битно унапређују познавање историје и етимологије наше лексике у односу на ниво тих дисциплина одражен у Скоковом речнику.

3) Концепција и методологија рада на пројекту. У време оснивања пројекта српскохрватски језик сматран је једном целином, па је у складу с тим било замишљено да се изради етимолошки речник српскохрватског језика. Због тога су приликом прикупљања грађе за будући речник равноправно коришћени штокавски, кајкавски и чакавски извори, иако је тежиште и тада било на штокавском наречју, будући да је оно најраспрострањеније и да представља основицу књижевног језика. Оваква првобитна концепција карактерише и *Огледну свеску* речника,⁵ иако је одлука о промени назива пројекта донета непосредно пред њен излазак из штампе.⁶ Већ прва свеска речника, у којој ће бити обрађена лексика на слово А-, носиће наслов *Етимолошки речник српског језика* и биће конципирана у складу са тим насловом. То значи да ће будући речник бити заснован на грађи из српских извора, док ће се подаци из хрватских давати селективно, ради употпуњавања ареалне, фонетске или семантичке слике лексеме. При том у лексикографском поступку хрватски неће имати третман страног језика, али ће се увек јасним означавањем извора показивати да реч

² Детаљније види Ј. Влајић-Поповић, М. Бјелетић, Словенска етимолошка лексикографија и нови етимолошки речник српскохрватског језика, *Задужбина VIII/31*, Београд 1995, 5.

³ Уп. приказ Ј. Влајић-Поповић, Alekko Gluhak, *Hrvatski etimološki rječnik*, Zagreb 1993, August Cesarec, 832 стр., *Јужнословенски филолози LI*, Београд 1995, 338–348.

⁴ Види и П. Ивић, Етимолошки пројекат САНУ, *Славистика I*, Београд 1997, 113–115.

⁵ Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ, *Огледна свеска*, Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 15, Београд 1998.

⁶ Управо из тог разлога на корицама свеске не стоји назив језика, што је ауторима стављено као замерка. Међутим, то је био једини начин да се у критичном тренутку премости јаз између садржине *Огледне свеске* и новог наслова речника.

потиче из хрватског ареала. Свакоме иоле упућеном у језичку проблематику јасно је да прецизно разврставање лексичког материјала није изводљиво, не само зато што се исте речи обично јављају и на једној и на другој страни, него и због немогућности да се одређени дијалекатски типови у датим временима неспорно вежу за једно или друго (или можда неко треће) етничко име. У постојећој сложеној ситуацији ниједно решење није идеално, те смо приморани да тражимо оно које има најмање лоших страна. При том морамо имати на уму чињеницу да формални раскид српскохрватске језичке заједнице (заснован на различитим националним осећањима) није аутоматски променио и основни идентитет језичке супстанце и структуре. Он је остао онакав какав јесте, и ми га, као дијахроничари, тако и тумачимо у нашем речнику.

По завршетку рада на *Озледној свесци* уведене су две новине. С обзиром на промењени назив пројекта морао се ревидирати територијални захват ексцерпције, која се након 1998. још више усредсређује на штокавске говоре српскохрватског језика. Промењена је, такође, и концепција ексцерпције грађе: уместо селективних ексцерпција по критеријима који су се показали неодрживима, прешло се на тоталну ексцерпцију релевантних дијалекатских извора, како старих тако и оних који су се у међувремену појавили. У складу са тим новим приступом до данас је обављена тотална ексцерпција великог броја дијалекатских извора, као и основна етимолошка обрада ексцерпираних лексема, која се састоји у избору потенцијалних одредница и подвођењу под њих остале релевантне грађе. У исто време настављена је ексцерпција секундарне литературе (стицајем околности попуњавање картотеке етимолошке литературе тренутно заостаје за попуњавањем базичне картотеке речи) према изнова преиспитаним приоритетима, полазећи пре свега од најновијих публикација које нису узете у обзир у расположивим основним приручницима (првенствено: етимолошким речницима других словенских и несловенских језика). Упоредо је дорађивана методологија и техника рада на речнику, укључујући компјутерску обраду. На тај начин су створени предуслови да се у првој свесни Речника још више подигне технички ниво *Озледне свеске*, иначе несумњиво висок у односу на сличне публикације у свету.

Методологија рада на *Етимолошком речнику српског језика* у потпуности се уклапа у савремене тенденције развоја етимолошке лексикографије код словенских народа, што значи да се базира на следећим постулатима: одређење за колективно ауторство; тематско и системско сагледавање лексике; тумачење речи у оквиру етимолошких гнезда; укључивање фолклорног миљеа; дубље понирање у фонетске и творбене законе уз превазилажење формализама; праћење семантичких законитости и паралела; максимално уважавање историјских и лингвогеографских фактора. Тежи се томе да се свака реч што свестраније проучи и да њено решење издржи проверу по што већем броју критерија, а не само по формалном, фонетско-морфолошком критерију (што је била одлика старијих етимолошких речника).⁸

⁷ О овоме види подробије у Предговору *Озледне свеске*.

⁸ Детаљно образложење концепције и методологије израде *Етимолошког речника српског језика* дато је у Уводу *Озледне свеске*, док су поједина питања из овог домена обрађена у теоријским радовима аутора речника, уп. М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома, Нивои етимолошке анализе и сегментација одреднице у ЕРСЈ, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику*

4) Сарадници на пројекту.⁹ Руководилац пројекта био је академик Павле Ивић до своје недавне смрти, 19. септембра 1999. године, након чега је ту функцију преузео др Александар Лома, редовни професор Филозофског факултета у Београду. Тренутно на пројекту ради пет сарадника (два доктора, један магистар и два постдипломца), док је руководилац пројекта ангажован са трећином радног времена. У Етимолошком одсеку од његовог оснивања до данас радило је укупно девет сарадника, од којих је троје у међувремену трајно напустило Одсек. Ако се има у виду чињеница да је приликом заснивања пројекта било предвиђено да на њему ради осам чланова, а да тај број ни до данас није достигнут, очигледно је да кључни и константни проблем Одсека и пројекта јесте кадровска ситуација. Без обзира на то што тренутно Одсек формално има шест сарадника, пажљивим увидом у преглед ангажованости сарадника на пројекту *Етимолошког речника српског језика* по годинама (од оснивања до данас) може се видети да су годишње на пројекту ефективно радила у просеку 2–3 сарадника, првих пет година чак ниједан са пуним радним временом, што практично значи да се на пројекту током свих ових 18 година просечно радило са мање него једном трећином потребних и планираних капацитета (напомињемо да је на другим сличним пројектима, бар у припремним фазама израде картотека, радило истовремено по 8–11 сарадника). Треба нагласити да нико од наших сарадника није приступио пројекту као формиран етимолог, као и то да Одсек на почетку није располагао ни једном једином књигом (сада библиотека Одсека има око десет хиљада наслова књига, часописа и фотокопија), тако да су се тек у протеклом четворогодишњем периоду стекли услови да сарадници, акумулирањем етимолошких знања и искуства стеченог писањем *Огледне свеске*, из фазе аутоедукације пређу на компетентни етимолошки лексикографски рад.

5) Остварени резултати. Сви сарадници (осим бившег руководиоца пројекта, пок. академика Павла Ивића, и проф. др Александра Ломе који се на пројекат заванично укључио 1994. као доцент и већ афирмисани ономастичар) долазили су на пројекат као апсолутни почетници, без икаквих предзнања о етимологији. Стога главним достигнућем пројекта треба сматрати чињеницу да су његови сарадници данас компетентни и међународно признати стручњаци и да се у релевантним славистичким круговима увелико рачуна са београдским етимолозима.

У оквиру пројекта до данас су одбрањена четири магистарска рада и три доктората, док су један докторат и два магистарска рада у фази израде. Сарад-

---

XL/1, Нови Сад 1997, 9–19; С. Петровић, Турцизми у Етимолошком речнику српскохрватског језика, *ibid.*, 117–124; М. Бјелић, *Praslovenska leksika u Etimološkom rečniku srpskohrvatskog jezika*, *Prastowiańszczyzna i jej rozpad*, Warszawa 1998, 239–247; Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић, Етимолошки речник српског језика – неки методолошки проблеми у изради прве свеске, прочитано на научном скупу: *Животи и дело академика Павла Ивића*, Београд – Нови Сад – Суботица 17–19. септембра 2001. (предато у штампу за зборник радова).

⁹ Потпуни подаци о сарадницима Етимолошког одсека садржани су у Монографији коју је Институт за српски језик урадио по налогу Министарства за науку, технологије и развој Републике Србије.

ници су у протеклом периоду објавили око две стотине оригиналних научних радова и приказа, публикованих у водећим домаћим и страним часописима.¹⁰

У последњих десетак година учествовали су на великом броју међународних конгреса и конференција у иностранству и земљи (најчешће по личном позиву: Темишвар 1990, Беч 1991, Букурешт 1991, Софија 1995, Софија 1996, Краков 1996, Софија 1998, Брно 1999, Хале 2000, Краков 2001), као и на два балканолошка конгреса (Софија 1989 и Солун 1994) и два славистичка (Братислава 1993, Краков 1998). Треба нагласити да ниједан научни скуп у свету посвећен проблемима словенске етимологије више не заобилази београдске етимологе и да се, упркос недостатку традиције етимолошких истраживања у нас, већ може говорити о „Београдској етимолошкој школи”. Посебно истичемо да је на иницијативу и у организацији сарадника Етимолошког одсека на XII међународном славистичком конгресу у Кракову 1998. први пут одржан округли сто на тему етимолошке лексикографије, на коме је успешно промовисана *Огледна свеска*. То је подстакло оснивање Комисије за етимологију при Међународном славистичком комитету, у чијем раду сарадници Одсека узимају активно учешће.

Главни резултат рада Одсека и пројекта јесте *Огледна свеска* (Београд 1998). Њен програмски Увод и 135 ауторских одредница концепцију започетог речника стављају пред суд научне јавности, која се до сада огласила са неколико афирмативних приказа.¹¹

Објављивањем *Огледне свеске* завршила се фаза специјализације колектива за компетентно бављење етимолошком науком и отпочела фаза продукције тј. писања и објављивања самог речника. Тренутно је у јеку израда прве свеске речника која ће обухватити лексеме на слово А-. Окончана је фаза уношења већ формираних и на нивоу основне етимолошке обраде решених одредница у компјутер, а предстоји финална етимолошка обрада и техничко усаглашавање.

6) Планови. Излагање *Етимолошког речника српског језика* планира се по свескама у приближном ритму од 6 табака (око 100 страница). Веома је важно да се успостави константан ритам излагања свезака речника. Уз идеалну попуњу и сталан ангажман тима свеске би излазиле годишње, али ни при мање повољној кадровској ситуацији интервал између две свеске не би смео бити већи од две године – у противном би подухват изгубио свој неопходни замах. Прва свеска речника, под условом да не дође до непланираних околности, треба да изађе до 2003. године (дакле, само пет година након *Огледне свеске*) и да буде промови-

¹⁰ Уп. М. Бјелетић, *Изабрана библиографија радова сарадника Етимолошког одсека Института за српски језик, Славистика I*, Београд 1997, 187–191, као и наставак те библиографије у овом броју *Славистике*.

¹¹ Уп. П. Пипер, *Огледна свеска*. Уредник Павле Ивић. – Београд, Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ, 1998. – 99 стр. (= Библиотека Јужнословенског филолога, нова серија, књ. 15), *Јужнословенски филолог LV*, Београд 1999, 143–149; К. Steinke, *Ogledna sveska [Probeheft]*. Red. Milka Ivić. Beograd: Etimološki odsek Instituta za srpski jezik SANU 1998 (Biblioteka Južnoslovenskog filologa. Nova serija, 15). L. 99 S., YU ISSN 0350-185x UDK 808, *Südost-Forschungen* 58, München 1999, 623–625; М. R. Đokić, *Огледна свеска: Етимолошки одсек Института за српски језик, Београд, 1998, 149 стр., Лингвистичке актуелности 1/3*, Београд 2000, 23–27.

сана на XIII славистичком конгресу у Љубљани. Напомињемо да је код новијих лексикографских подухвата сличне врсте у свету, какав је, на пример, *Этимологический словарь славянских языков* који излази у Москви, размак између појаве пробне свеске, у којој је утврђена и разрађена концепција речника, и континуираног излажења свезака речника, био око десет година, углавном ради успостављања што потпуније картотеке извора и секундарне литературе.

С обзиром на дугорочни карактер основног пројекта и на актуелне потребе наше културне средине, колектив Етимолошког одсека осећа се позваним да у догледно време приступи изради приручног једнотомног етимолошког речника српског језика, који би обухватио основни лексички фонд, а у даљој перспективи се размишља и о специјализованим етимолошким речницима (топонимије, грецизама, родбинске терминологије итд.).

Етимологија у свету има све већи значај у разним лексикографским и дијалектолошким пројектима, какви су описни речници појединих језика и лингвистички атласи. У том погледу могућа је сарадња Одсека на изради нових речника српског језика, као и на наднационалним пројектима какви су Атлас европских језика (ALE)¹², Општесловенски лингвистички атлас (ОЛА), Општекарпатски дијалектолошки атлас (ОКДА) и др.

7) Значај пројекта. Реализацијом пројекта и српски језик стаће у ред европских језика који имају своје етимолошке речнике као битан елемент целовитог описа језика, тј. нужан део лексикографског инвентара (поред описних речника, правописа, граматике итд.). Значај оваквих подухвата далеко превазилази оквири науке о језику. Они се уграђују као битан елемент у темеље националне културе. Кроз добар и исцрпан етимолошки речник може се сагледати како оно што јој је својствено и чини је самобитном, тако и многострукост и сложеност њених веза са другим културама. Такав речник продубљује и шири перспективу објективног сагледавања националне прошлости, а истовремено битно сужава простор за разне мистификације које се веома често темеље на произвољном и тенденциозном тумачењу језичких факта. Реализација овога пројекта значајно би допринела престижу нашег језика и културе у регионалним оквирима, а на ширем културном плану приближила нас високоразвијеним народима Европе.

Изабрана библиографија радова сарадника Етимолошког одсека Института за српски језик. II

Први део заједничке библиографије сарадника Етимолошког одсека објављен је у првом броју часописа *Славистика*.¹³ У њему су били презентирани радови закључно са 1996. годином. Том приликом смо навели и неке радове предате у штампу, чије потпуне библиографске податке доносимо у овом броју.

¹² Један од утемељивача и наш дугогодишњи представник у редакцији био је акад. П. Ивић, а наследио га је садашњи руководилац нашег пројекта, проф. др А. Лома.

¹³ Уп. М. Бјелетић, *Изабрана библиографија радова сарадника Етимолошког одсека Института за српски језик, Славистика I*, Београд 1997, 187–191.

Наставак библиографије који овом приликом пружамо на увид читаоцима *Славистичке* односи се на период 1997–2001, уз извесне допуне за протекли период. Библиографија садржи и радове колегинице Б. Сикимић, која од 15. фебруара 2001. године и формално више није сарадник на пројекту *Етимолошки речник српског језика*, као и радове наших нових сарадница, М. Ђокић и М. Вучковић. Чланови Етимолошког одсека намеравају да и убудуће периодично објављују своју заједничку библиографију на страницама *Славистичке* (наравно, ако се са том намером сложи Уредништво часописа). Сматрамо да је то добар начин да се наша лингвистичка, а пре свега славистичка јавност упозна са резултатима рада Етимолошког одсека Института за српски језик.

Ђелетић, М., *Praslovenska leksika u Etimološkom rečniku srpskohrvatskog jezika, Prastowiańszczyzna i jej rozpad*, Warszawa 1998 [1999], 239–247.

Ђелетић, М., Кост кости (делови тела као ознаке сродства), *Кодови словенских култура 4. Делови тела*, Београд 1999, 48–67.

Ђелетић, М., *Таворићи*, *Наш језик XXXIII/1–2*, Београд 1999 [2000], 119–126.

Ђелетић, М., Из експресивне префиксације: *сх. кочојерити се*, *Јужнословенски филолоџ LVI/1–2*, Београд 2000 [2001], 109–124.

Ђелетић, М., *Тивови експресивних превербалних формана* у *српскохрватском језику* (докторска дисертација, одбрањена 12. маја 2001. на Филолошком факултету у Београду; ментор: проф. др Д. Гортан-Премк, комисија: проф. др Д. Мршевић-Радовић, проф. др Р. Јовићевић, проф. др А. Лома).

Ђелетић, М., Беле пчеле, *Кодови словенских култура 6. Боје*, Београд 2001, 32–41, 106–118.

Влајић-Поповић, Ј., *Сх. оловина „старинско пиће налик пиву“*, *Кодови словенских култура 2. Храна*, Београд 1997, 163–169.

Влајић-Поповић, Ј., *Историјска семантика глагола ударања у српскохрватском језику* (докторска дисертација, одбрањена 6. јула 1998. на Филолошком факултету у Београду; ментор: акад. П. Ивић, комисија: проф. др Д. Гортан-Премк, проф. др Ж. Станојчић, проф. др А. Лома).

Влајић-Поповић, Ј., Од сумњиве потврде до прихватљиве етимологије, *Српски језик III/1–2*, Београд 1998, 57–63.

Влајић-Поповић, Ј., Семантика као критеријум у формирању етимолошког гнезда, *Prastowiańszczyzna i jej rozpad*, Warszawa 1998 [1999], 255–267.

Влајић-Поповић, Ј., Редак дијалекатски глагол из југоисточне Србије: *сневирам се* и сл., *Наш језик XXXIII/1–2*, Београд 1999 [2000], 108–115.

Vlajić-Popović, J., Some Slavic Etymologies Reconsidered – Formal and Semantic Guidelines, *Studia etymologica Brunesia 1*, Praha 2000, 191–199.

Влајић-Поповић, Ј., Идиоглотија или алоглотија: још једном о *сх. љумати* 'јести, ждерати', *Јужнословенски филолоџ LVI/1–2*, Београд 2000 [2001], 211–226.

Вучковић, М., *Ухо* у балканскословенским тајним занатлијским језицима, *Српски језик V/1–2*, Београд 2000, 687–699.

Vučković, M., Govor kajkavaca u Boki. Sociolingvistički aspekt, *Јужнословенски филолоџ LVI/1–2*, Београд 2000 [2001], 261–271.

Ђокић, М., О homonimiji u fitonimiji: stgr. ανδράχνη и sh. *jandrašika*, *Јужнословенски филолоџ LVI/1–2*, Београд 2000 [2001], 411–420.

- Лома, А., Окамењена имена. Прилог проучавању предсловенских остатака у оронимији Црне Горе, *Наш језик* XXXI/1–5, Београд 1996, 121–132.
- Лома, А., Два словенска назива за црну топоу и Аполон као божански огањ, *Кодови словенских култура* 1. *Биљке*, Београд 1996, 23–30.
- Лома, А., Просо, *Расковник* 85–86, Београд 1996, 63–66.
- Лома, А., Прилог трагању за античким коренима Ваљево, *Историјски архив, Ваљево, Гласник* 31/1997, Ваљево 1997, 5–35.
- Лома, А., „Дрвоједи”, *Кодови словенских култура* 2. *Храна*, Београд 1997, 153–162.
- Лома, А., Качер – слојеви језичког памћења (на маргинама књиге Миодрага Јаћимовића: Качер – предели и људи, Ваљево, ИП Колубара, 1997), *Колубара. Велики народни календар за њосију* 1998, Ваљево 1998, 161–171.
- Лома, А., Ђавоље кумство, *Брајсџиво* II, Београд 1998, 91–106.
- Лома, А., Ein Barbarengott im Wolkenreich und das Problem der sprachlichen Zugehörigkeit der Triballer (zu Aristoph. *Aves* 1615^c $\omega\alpha\beta\alpha\lambda\sigma\alpha\tau\rho\upsilon\varsigma$), *Živa antika* 47, *Skopje* 1997 [1998], 1–2, 87–110.
- Лома, А., Лудмер, *Српски језик* III/1–2, Београд 1998, 13–28.
- Лома, А., К имени фракийского героя *Ветеспиос*, *Балканские чтения* 5: *В поисках „балканскогo” на Балканах*, Тезисы и материалы симпозиума, Москва 1999, 8–10 (шири резиме).
- Лома, А., Mundartliche Gliederung des späten Urslavischen und frühe slavische Stammesbildungen. Mit besonderer Rücksicht auf die sorbisch-serbischen Isolexen, *Prasłowiańszczyzna i jej rozpad*, Warszawa 1998 [1999], 143–160.
- Лома, А., О имену села Лелића, *Манасџир Св. Николаја – Лелић*, Лелић 1999, 19–22, литература на 106.
- Лома, А., „Петлић”, „палидрвце” или „оплодитель”? *Кодови словенских култура* 4. *Делови џела*, Београд 1999, 131–144.
- Лома, А., „Вивци” или „нежење”? [о топонимима *Дивци*, *Клашнич*, *Клааница*], *Колубара. Велики народни календар за њресџуйну* 2000, Ваљево 2000, 198–202.
- Лома, А., Рефлекси групе *-н(ь)н-* у српској топонимији, *Наш језик* XXXIII/1–2, Београд 1999 [2000], 99–106.
- Лома, А., *Дивчибаре* – топономастички траг паганског аграрног обреда, *Кодови словенских култура* 5. *Земљорадња*, Београд 2000, 146–157.
- Лома, А., Skythische Lehnwörter im Slavischen. Versuch einer Problemstellung, *Studia etymologica Brunensia* 1, Praha 2000, 333–350.
- Лома, А., Serbisches und kroatisches Sprachgut bei Konstantin Porphyrogenetos. Српски и хрватски језички материјал код Константина Порфирогенита, *Зборник радова Визанџолошког инстџиџуџа* XXXVIII, Београд 1999/2000, 87–161.
- Лома, А., Прасл. **xalga* < др.-греч. $\phi\alpha\lambda\gamma\gamma\upsilon$ - и скифский переход *ф* > *χ*, *Этимологџа* 1997–1999. *К семидесџилетџу Олџа Николаевича Трубачева*, Москва 2000, 87–90.
- Лома, А., Порекло и изворно значење словенске речи *чудо*, *Чудо у словенским културама*, Нови Сад 2000, 7–21.
- Лома, А., Перинтеграџија *об-* > *б-* као етимолошки проблем, *Јужнословенски филолог* LVI/1–2, Београд 2000 [2001], 601–623.

Лома, А., О именима расковника и сличних биљака, *Расковник* 100, Београд 2000 [2001], 87–89.

Loma, A., Ortsnamenkunde als historische Hilfswissenschaft. Errungenschaften und Hypothesen des zwanzigsten Jahrhunderts, *Die Südosteuropawissenschaften im neuen Jahrhundert. Neue Friedensordnung auf dem Balkan*, Wiesbaden 2000, 171–179.

Loma, A., Die Tadellose und die Unbeflechte. Eine griechisch-iranische mythologische Parallele, *Зборник Мајице српске за класичне сџудије* 2, Нови Сад 2000, 53–56.

Лома, А., Сутиван, сулутија, суноврат. Лексички трагови раних паганско-хришћанских прожимања на старосрпском тлу, *Кулџ свейих на Балкану*, Лицеум, Крагујевац 2001, 25–37.

Лома, А., Црна крвца. Један древни песнички спој и симболика боја у митолошким осмишљењима људске жртве, *Кодови словенских кулџура* 6. *Боје*, Београд 2001, 152–160.

Петровић С., Турцизми у Етимолошком речнику српскохрватског језика, *Зборник Мајице српске за филолоџију и линџвистџику* XL/1, Нови Сад 1997 [1998], 117–124.

Петровић С., Сх. баџа „обољење зглобова код коња и људи”, *Јужнословенски филолоџ* LIV, Београд 1998, 175–185.

Петровић С., *Ни абера нема, Наши језик* XXXIII/1–2, Београд 1999 [2000], 90–98.

Петровић С., Дијалекти у контакту – порекло и фонетски лик шест турцизама из јужне Србије, *Јужнословенски филолоџ* LVI/3–4, Београд 2000 [2001], 803–812.

Petrović S., Some Problems of Balkan Turcisms, *Balkanlinguistik. Synchronie und Diachronie*, Thessaloniki 2000, 175–187.

Petrović S., О рећима персијског порекла у српском језику, *Персијска култура на простору Југославије*, Београд 2001, 72–80.

Петровић, С., Отворено и затворено као ознаке за светлу и тамну нијансу боја, *Кодови словенских кулџура* 6. *Боје*, Београд 2001, 32–41.

Сикимић, Б., Фолклорни елементи у делу Стевана Сремца, *Књижевно дело Сџевана Сремца – ново чиџање*, Ниш 1997, 21–33.

Сикимић, Б., Појела маца, *Кодови словенских кулџура* 2. *Храна*, Београд 1997, 129–137.

Сикимић, Б., Четири тома бугарског етимолошког речника. Бџгарски етимологичен речник, том IV (мџнго² – падам), научни редактори: В. И. Георгиев, И. Дуриданов; автори: В. Анастасов, Л. Димитрова-Тодорова, У. Дукова, Й. Н. Иванов, Д. Михайлова, О. Младенова, М. Рачева, Г. Риков, Т. Ат. Тодоров; Софија 1995, *Јужнословенски филолоџ* LIII, Београд 1997, 244–247.

Сикимић, Б., *Analía serbica, Оџцена лексика*, Ниш 1998, 48–69.

Сикимић, Б., Неука млада, *Кодови словенских кулџура* 3. *Свадба*, Београд 1998, 163–185.

Сикимић, Б., Невестинска имена: од хипокористика до пејоратива, *Срџски језик* III/1–2, Београд 1998, 29–55.

Сикимић, Б., Ђаво и јалова жена, *Славјанские этюды*, Сборник к јубилею С. М. Толстой, Москва 1999, 416–475.

Sikimić, B., Violent death in South Slavic children's folklore, *Etнолог* 9, Ljubljana 1999, 27–37.

Сикимић, Б., Птица боџомољица, *Наш језик* XXXIII/1–2, Београд 1999 [2000], 72–85.

Сикимић, Б., Кожа деверска, *Српски језик* IV/1–2, Београд 1999, 337–360.

Сикимић, Б., Терминологија производње дрвеног угља у селу Равна Гора, *Јужнословенски филолоџ* LVI/3–4, Београд 2000 [2001], 1009–1028.

Коауторски радови:

Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ, *Оџледна свеска*, Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 15, Београд 1998 (уредник свеске П. Ивић, аутори М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, П. Ивић, А. Лома, С. Петровић и Б. Сикимић).

Бјелетић, М. / Влајић-Поповић, Ј. / Лома, А., Нивои етимолошке анализе и сегментација одреднице у Етимолошком речнику српскохрватског језика, *Зборник Мајице српске за филолоџију и лингвистику* XL/1, Београд 1997 [1998], 9–19.

Марта Белетич

ПРОЕКТ ЭТИМОЛОГИЧЕСКОГО СЛОВАРЯ СЕРБСКОГО ЯЗЫКА

Резюме

Проект этимологического словаря сербского (первоначально сербохорватского) языка учрежден в 1983 году в рамках Института сербского (тогда сербохорватского) языка Сербской академии наук и искусств. Инициатором и первым руководителем проекта был академик Павле Ивич. Этимологический словарь сербского языка представляет собой единственный проект такого рода в Сербии и Югославии. До сих пор вышел Пробный выпуск словаря (Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ, *Оџледна свеска*, Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 15, Београд 1998). Печатание Первого выпуска словаря ожидается в 2003 году.